LIMBA ÎN OPERA LUI COSTACHI CONACHI

DE

ECAT. TEODORESCU

Figură reprezentativă a clasei boierești de la începutul secolului al XIX-lea, Costachi Conachi a trăit la o răspîntie de vremi. În 1820, cînd se naște Vasile Alecsandri, era în plină creație literară, pe la 1849, anul care a urmat prefacerilor de la 48, își încetează activitatea. Născut la 14 septembrie 1778, Costachi Conachi se înscrie printre primii poeți romîni care fac trecerea de la literatura veche la cea modernă.

Apărută postum și numai parțial în două ediții (prima, la Iași, în 1856, sub îngrijirea lui Neculai Ionescu, a doua, în 1887, sub îngrijirea lui Miron Pompiliu), opera sa însumează un volum de versuri originale și traduceri, trei scrisori în proză și două piese de teatru.

Fiu al vornicului Manolachi Conachi și al Elenei Cantacuzino, Costachi Conachi, unul dintrei cei mai mari latifundiari ai vremii și-a trăit viața mai mult pe plan exterior. „Plimbări prin viile de la Copou, la Rediul lui Balș sau prin grădinile domnești de la Frumoasa, tarafe de lăutari, într-adins tocmiți,...“ ocupau mai tot timpul vechilor boieri. Născută din amuzament și dintr-o înclinație artistică pe care nu i-o putem contesta autorului, poezia lui Conachi, sensuală și superficială, reflectă mentalitatea clasei căreia poetul aparținea. Închinate aproape în întregime Erosului, poeziile sale sînt mărturisiri directe ale diverselor lui pasiuni, poezii în care, mai la tot pasul, ne întîmpină regrete, reproșuri, chinuri și deznădejdi, suspinuri, lacrimi, tînguiri și numai arare întîmplări fericite, în care poetul slăvește ochii, genele, sprîncenele, gurița, „stăpînul nur“ și iatacul.

Petrecăreț ca și tatăl, ne mărturisește el însuși aceasta: „Logofăt mare, cavaleri crucii Sfîntului Vladimir la grumazi, mădulari la comitetul Reglementului din București la 1828 și 1829, *dar păcătos cît vrei*“, Costachi Conachi a desfășurat totuși o largă și bogată activitate socială și culturală. În perioada cuprinsă între 1815—1836, Conachi deține mai multe funcții administrative printre care: cea de membru al comisiei de visterie, „prezident“ al Departamentului afacerilor străine, membru în Comisia de alcătuire a Regulamentului Organic, epitrop al Așezămintelor Sf. Spiridon, membru al Societății de medici și naturaliști, „țiitor al locului de mare logofăt al dreptății“ etc., etc.

Opera lui Conachi ni s-a păstrat în mai multe manuscrise. Cel mai cuprinzător este mss. nr. 137, corectat de poet și conținînd cîteva poezii autografe. Manuscrisul 30, scris de Mihalache Pastiescu, este o copie după primul, făcută înainte ca poetul să-l fi corectat. Manuscrisul nr. 2189 cuprinde încercările dramatice: *Comedia banului Canta* și *Giudecata femeilor*. Avem apoi mss. nr. 3592, 945, 1603, 1744, 1753, 2095, 2235 și 3452, existente toate în Biblioteca Academiei Republicii Populare Romîne din București. La Biblioteca Universității „Alex. I. Cuza" din Iași se află mss. nr. IV—26, care cuprinde trei capitole din *Essay on Man* al lui Al. Pope, *Prențipiile moralului sau încercare de voroavă asupra omului*, în traducerea lui Conachi. În aceeași bibliotecă se află manuscrisul III—36, comentat de C. Botez în ultimul număr al revistei «Viața romînească» din 1905.

În lucrarea de față ne-am folosit pentru studiul limbii lui Conachi de mss. 137 și doar cînd aici sînt unele lipsuri am recurs la mss. 30 sau III—36. Textul scrisorii către mitropolitul Veniamin Costachi l-am luat din «Romînia literară» din 1855, iar pentru poemul filozofic *Cercare de voroavă* am folosit manuscrisul IV—26.

Păstrată, cum am văzut, în manuscrise care aparțin diferitor copiști, opera lui Conachi nu e ușor de analizat sub raportul limbii, ea cere, în această privință, prudență și deosebită atenție. În restabilirea limbii lui Conachi ne-am folosit de corecturile făcute de poet pe mss. 137, de poeziile: *Pe năsălie* (mss. 137, f. 162 r.), *847, iulii, la Slănic* (mss. 137, f. 160 v.), *847, iunii* (mss. 137, f. 155 v.), scrise integral de poet, și mai ales de traducerea pomenită deja, după Al. Pope, *Cercare de voroavă* (mss. IV—26), manuscris autograf.

Ca dominantă fonetică limba lui Conachi prezintă, cu rare abateri, *i* final neaccentuat, ca în vorbirea regională moldovenească, acolo unde limba literară are *e*. Frecvent în finalul substantivelor, pronumelor, adjectivelor, a desinențelor verbale numai *i*: *ari*, *dumitali*, *esti*, *lumi*, *mini*, *minti*, *mulțîmi*, *oamini* etc., etc.

Uneori singurele rime, pe strofe întregi, sînt cele în *i*, care fac monotonă și implicit obositoare lectura poeziilor lui.

„Obicei din vechi urmează la zili de prăznuiri
Oaminii să să ureze și să-ș roagi ferициri.
Inima mea îț faci rugăciuni de norociri
Și-ți dorești cu căldură a voilor împliniri.
Nu numai la ziua asta, ci-n tot cursul vieții tali
Să vezi ceriul fără de nouri la cerirea dumitali".

(Băișucă).

Și în interiorul cuvintelor *e* neaccentuat din limba literară apare la Conachi ca *i*, tot ca în graiul moldovenesc: *diparti*, *disparti*, *vide*, *trii*, *unii*.

I final accentuat, corespunzînd lui *ie* din limba literară, apare doar în două-trei cazuri: *fimei* = *femeie*.

Conachi nu marchează desinența *i* la verbe, substantive, adjective, ca în:

„Ori, încai, sînguri de *vreț*
Fără milă mă *giunghеț*
Și sîngili *îm vărsaț*
Ca niște *cumpliț gelaț*
Fără să-*m* mai *prelungiț*
Ciasul morții ce *doriț*".

(Năcazul logodnei)

Specific aceleiași rostiri regionale este și *a* corespunzînd lui *ea* din limba literară în: *asară, iubască, însuflețază, privală* „priveală", *vorbască*. Conform rostirii moldovenești *e* apare nediftongat după labiale în: *fer, pept, perdi*, deși Conachi însuși folosește și variantele *fier, piept, pierdi*. Intîlnim apoi alternanțele ă/e ca în *asămenea/asemenea, înțălegere/înțelegere, potrivăsc/potrivesc, vesăl/vesel, zăci/zece*; *î/i* în: *dosîre/dosire, puțîn/puțin, soțîe/soție*; é/ea: *gîndem/gîndeam, vorbem/vorbeam*; ă/e/a: *jăli/jeli/jali, șăpti/șepti/șapti*; l/l' : *fel/fel'*; r/r' : *cer/cer'* ș.a., reflectînd toate lupta dintre elementele vechi și regionale pe de o parte, și cele noi, care se vor impune în limba literară, pe de alta.

Specifice regiunii și timpului în care scria sînt fonetismele: *întăi, întrat, poci*. Intîlnim apoi cîteva forme palatalizate: *alghine* „albine", *cher* „pier", *chic* „pic", *ne-ntreghi* „ne-ntrebi"; ğ pentru *j*: *agiutor, giudecător, giurămînt*. In sfîrșit, cîteva fonetisme arhaice ca: *den, lăcuitor, pre, preste, poronca, oltar, răsîpi, țeară*.

Pe plan morfologic înregistrăm forme vechi și regionale de plurale neutre în *ă*: *hotară, mață, orașă*, alături de plurale neutre în *-uri* învechite astăzi: *giurămînturi, săntimenturi*. Forme vechi și regionale de feminine în *e*: *rane*. Pluralul substantivului *mînă* apare sub forma veche și populară *mîn, mînule*, ca și pluralul substantivului *trup-trupule*. La verb semnalăm forme iotacizate, specifice pe acea vreme și graiului moldovenesc: *să cei, să mi săntinză, să pei, văz. Va* pentru pers. a III-a singular a indicativului prezent a verbului a vrea și *vror* (vă vror, n-o vror) pentru pers. a III-a plural a indicativului prezent a aceluiași verb, ca în limba veche; formele vechi *purceg, purcegînd*.

Și pe plan lexical predomină ca frecvență elementul învechit și arhaic. Inregistrăm astfel *adiaforisești* „a nu purta grijă, a nu-i păsa de cineva, de ceva", *caftan, cliros* „cler", *crug* „ciclu solar sau lunar", *duh* „suflare", *eglingili* „amuzamente", *evghenie, fluda* „țesătură fină și transparentă folosită ca văl", *gelaț, hac* „leafă, simbrie", *izbăviri* „scăpare, mîntuire", *de iznoavă* „din nou, de la capăt, încă o dată", *încai, marcă* „stemă", *miterhanea* „muzică militară, famfară", *muncă* „chin, tortură", *năstav* „îndemn, îmboldire", *periciunea* „peirea, moartea, ruinarea" *pol vac* „jumătate de veac", *prostatic* „simplu, nevinovat" *protie* „prioritate, întîietate", *rădvan, schiptru, să scornește* „se stîrnește", *să sfetești*" se arată, se ivește", *soție* „soț, bărbat", *stih, temutul* „gelozie", *vederat* „vădit, evident", *zavisnici* (adj.), *zidiri* „creatură, făptură, ființă", *zugrav* „pictor (de biserici)".

Regionale: *hobot* „văl de mireasă", *hojma* „mereu, într-una, neîncetat", *mișina* „grămadă de cereale, de alimente etc. adunate ca provizii", *povedi* „a stoarce lacrimi, a face să te podidească lacrimile".

Populare: *a (se) cerni, ibovnică, obștie, a (se) osăbi* „a (se) diferenția", *prepusul* „bănuială, presupunere, neîncredere", *sloboadi, strai, spițărie.*

Neologisme: *adio, amurezată, candidații, comit* și *comiții* „cometă, comete", *delicată, magnit* „magnet", *melanholie, ministri* și figurat *ministru de oltar* „călugăr", *parolă* „cuvînt, vorbă, cuvînt de onoare", *planiț* „planete" și *planitelor, prinților, rătrete* „retrageri" *simbatia, suvenir.*

Dacă din punct de vedere al subiectelor interesează, poate, mai puțin, deși din preferința poetului pentru anumite teme, credem, s-ar putea trage unele concluzii, traducerile lui Conachi interesează îndeosebi sub raportul limbii, deoarece trădează efortul poetului de a face și din limba romînească un instrument potrivit pentru răspîndirea noilor idei, de a o face proprie pentru exprimarea poetică, figurată, de a-i lărgi deci funcțiile și de a-i îmbogăți, incontestabil, tezaurul lexical. Traducerile și, în special, poemul filozofic *Cercare de voroavă* ocupă din punct de vedere al neologismelor, cum e și de așteptat de altfel, locul principal. Întîlnim aici neologisme cu forma actuală ca: *astronom, cadru, calcul, compas, concert, dină* „unitate de măsură a forței, egală cu forța care imprimă unui corp cu masa de un gram accelerația de un centimetru pe secundă la pătrat", *epidemie, gondolă, filozof, ipocrit, sferele;* cu formă învechită: *anatomiști, elementuri, enstinct, fandasîia, favoruri, favorisî, himist, impute, irou, matimatică, melanholicul, miloarde, moralicească, planite, pusulă,* „busolă", *rezon-rezoane, sateliții, stoicos.* Alături de ele unele elemente lexicale arhaice: *bobot* „flacără", *capiști* „templu sau altar dedicat zeităților antice", *învăscut, -ă,* „îmbrăcat -ă, acoperit -ă", *joimir* „mercenar polonez", *pohodnic* „cal dus sau purtat de căpăstru", *pohvală, pont, prostatici* „simple", *smrediuri* „boală, suferință", *zugrăviei* „picturii"; populare *(se) străvești* „(se) aciuiază", *strămutare* „băț ascuțit sau prăjină cu vîrf de fier cu care se îndeamnă vitele la mers"; regionale: *bărăni* „a stărui, a insista", *moimiță, vidmă* ,arătare, fontomă".

Dacă în poezie Conachi se folosea mai puțin de neologisme, cărora le face loc în limbă prin traduceri, în scrisorile sale în proză el se dovedește familiarizat cu astfel de elemente. În scrisoarea către mitropolitul Veniamin Costachi, de exemplu, întîlnim alături de arhaisme ca: *delă,* „acțiune judiciară, proces, cauză", *filonichie* „dispută, ceartă", *înscris-uri* „act, dovadă, document", *pravăț* „țel, țintă, scop", *sin moșinii* „strămoșii", *zavistie;* neologisme cu formă actuală, mai ales, cum sînt: *civil, comisie, epolet, etică, filozofie, frază, guvern, haos, intrigă, matematică, metafizică, respect, vers,* statornicite deci în limbă, și unele neologisme cu formă veche ca: *doftoriei* „medicinei", *marș -ă* "cale, drum".

Trădînd, ca și tematica, cadrul îngust în care-și petrecea poetul boier viața, vocabularul poeziilor lui Conachi este sărac, posibilitățile sale de exprimare sînt limitate. El nu face decît să transcrie, cu mare exactitate de altfel, vocabularul clasei căreia îi aparținea. Numeroși termeni din sfera vieții de familie, din cea a vieții sociale se întîlnesc frecvent în poezia sa

Atmosfera generală a vieții de familie o regăsim în mai toate poeziile în care poetul geme, suspină, oftează. În *Ah, zililor ferícití* îl surprindem pe Conachi într-o stare sufletească specifică, alături de un lăutar, pe care-l îndeamnă să-i poarte prin lume aleanul de care se simte cuprins în pragul sfîrșitului de viață;

„*Scripcă* jalnică, duioasă răspunzi la ahtul meu,
Și spuni în lume toată cele ce pătimesc eu.

Regăsim aici atmosfera familiară vechiului boier care-și trimite gîndurile pe strunele scripcii lăutărești. Cuvinte ca : *lelică*, *leliță* apoi, pe care le întîlnim în aceeași poezie sau în *Moartea părintelui*..., poezie de factură populară, ne permit stabilirea diverselor raporturi de familie, după cum cu ajutorul altor cuvinte reconstituim decorul familiar vechilor boieri. În poezia *Moartea părintelui dumisali vornicului Costantin Conachi*, la *1803, mart în 7*, scena înmormîntării, poetul este impresionat de elementele exterioare regretînd dispariția decorului de altă dată :

„Aceasta îi *pompa* lumii, pînză în loc de *caftan*,
Năsălia drept *caretă* și *săcriul* drept *rădvan?*
Preoții cîntînd și psalții în loc de *miterhanea*,
Stofa ce te învălește în locul de *feregea?*
Făcliile dinainte în loc de alai gătit
Și tămîia vestitoare tuturora c-ai murit?
Mormîntul în locul *curții*, țărnă în loc de *divan*
Năfrămili spînzurat și veșmîntul drept *erchian*

Decorul fastuos și podoabele îmbrăcăminții boierești îi facilitează astfel comparațiile. Elemente decorative ca briant, mărgean, rubin ș.a. îi servesc poetului în caracterizări : gurița-i rubin, dinții „albi și potriviți chiar mărgăritar", ochii strălucesc „ca niște birlanți".

Poetul recurge frecvent la transmutarea termenilor din sfera socială în cea psihologică. Cum însă nu încearcă să potențeze conținutul acestor cuvinte și să creeze astfel sinteza ideală dintre trăirea sa și cea ce este social în limbă, cum fac marile talente, cuvintele respective încetează la el de a mai fi sugestive. Transcrierile sînt atît de fidele încît trădează, așa cum s-a remarcat mai de mult, lipsă de imaginație :

„Doi ochi porț
Ce fac morț
Ca niște *gelați*.
Și arunci
Tot în *munci*
Pre amorezați".

Transferul termenilor sociali în poezia erotică este impresionant :

„*Stăpîna* mea, încetează
A unui *rob* chinuire".

Singurătate tu ești
Tiranul carili arz
Inimili omenești,
Cu urît și cu năcaz".

„Lagărul lui este sînul
La grumazi arme anină
Robia lui este chinul,
Dar *robia-i* de haz plină“.

„Cine are gust să-m crează că amoriul l-am slăvit
Nu în *ranguri*, nu în neamuri, ce în omul iscusit“.

„Orișiunde îi vei merge, orișice de vei afla
Socotește că-ț sînt *slugă* și, te rog, nu mă uita“.

Ca și în poezia Văcăreștilor, în care *tirană* e legea dragostei, *tirană* iubita, *tirani* ochii ei și în cea a lui Conachi cuvinte ca *muncă* „chin“, *rob*, *robie, stăpînire*, *tirani* etc. trădează concepția boierului feudal despre iubire și viață în general.

Amintiri de album în care poetul consemnează toate aventurile, micile cadouri (Darul umbreluței, Darul), aparentul zbucium sufletesc (Mă sfîrșăsc, amar mă doari ; Vai mie ; Ticălos sufletul meu ; Ah, dureri otrăvită ; Deznădăjduirea), chiar unele tentative de filozofare pe tema dragostei (Cini-i amoriul ; Ce esti nurul), poeziile erotice ale lui Conachi sînt primare ca trăire, banale și plate, ba chiar stridente ca exprimare.

Spre deosebire de poezii însă, care ne pun în fața unui ușuratec care se amuză numai, cele două scrisori în proză, rămase de la Conachi, una către domnitorul Ioniță Sandu Sturza, a doua, și cea mai importantă din punctul de vedere aici urmărit, către mitropolitul Veniamin, ne prezintă un bătrîn așezat, cumpănit și chibzuit, sensibil oarecum la schimbări, dar totuși suficient de conservator ca să nu trădeze principiile vîrstei și clasei.

Scrisoarea către mitropolitul Veniamin, din 13 ianuarie 1837, răspuns la întrebarea adresată de mitropolitul cărturar cu privire la organizarea învățămîntului în Moldova, ne face cunoscute părerile lui Conachi în această problemă. Conachi se declară de la început împotriva introducerii unor limbi diferite de predare în Muntenia și Moldova, pentru că „ar fi o mare greșeală politicească de a se lua altă marșă spre luminare aice în Moldova și alta în soția ei Valahia, cînd tot cuvîntul cere a ne strînge și a ne apropia în grai și în pravili...“ Conachi simte deci nevoia unificării limbii și pledează totodată pentru învățămîntul în limba maternă. Doar literatura ar putea fi predată într-o limbă străină cu condiția ca aceasta să aparțină „unui neam pacinic și netulburător“, cea mai indicată i se pare din acest punct de vedere „limba nemțască“. Nu e greu de înțeles de ce bătrînul și boierul Conachi era împotriva culturii și limbii franceze spre care, normal, în primul rînd trebuia să se îndrepte. Franța era focar de revoluție, asta nu-l putea avantaja și nu-i putea da liniștea necesară vîrstei și situației lui. Concesiv, Conachi admite totuși predarea limbii franceze în institutele particulare.

Conachi dovedește receptivitate pentru elementele neologice, criticînd și ironizînd neaoșismul celor care sînt pentru „iubire de înțelepciune“ (filozofie), „pămînto-măsură“ (geometrie), „pămînto-scriere“ (geografie) etc. „Trebuie să le primim — aici ne amintește de Eliade Rădulescu — și ideile și cuvintele de cîte vom avea nevoie și care la noi nu sînt sau nu s-ar putea alcătui“. Conachi sugerează în acest sens înființarea unei comisii, care prin

verificarea gramaticilor de pînă atunci, să contribuie la normarea și unificarea limbii.

În cele cîteva concluzii, sistematic trase, Conachi se declară pentru : 1) menținerea cuvintelor împămîntenite, 2) introducerea cuvintelor necesare care să fie încadrate în sistemul limbii și 3) pentru crearea de cuvinte noi, care să fie conforme cu „tîlcul și ideia ce închipuiesc".

Cu experiența de viață pe care o avea și de pe poziția clasei căreia aparținea Conachi admite ca toate modificările, indiferent de domeniul în care ele s-ar produce, să se facă lent, pentru că „niște ochi ce ies de la întunerec trebuie pe încet, încet să se deschidă pentru ca să nu chiorească mai tare". Feudal ca poziție socială și concepție, boierul și poetul Conachi a fost totuși un om cult, cu oarecari vederi înaintate pentru vremea și clasa sa. De altfel, subscriem aprecierii lui Bianu că „Ar fi absurd a învinui pe Conachi că nu s-a ridicat mai presus de epoca lui, pentru că întrînsa trăia și inconsciu era influențat și predominat de spiritul și de gusturile ei. Numai geniilor cu o putere de tot superioară le este dat a nu se lăsa să fie stapîniți și influențați de mijlocul social în care trăiesc, ci mai vîrtos ei se ridică peste el și-l domineazä, cînd este dominabil" [1]).

Fără a fi fost un mare poet — reamintim epoca în care a creat, condițiile și mijloacele cu care a lucrat și clasa căreia îi era integrat — Conachi a fost un îndemînatic versificator care nu poate fi pus alături cu unii dintre contemporanii sau urmașii săi ca : Dimachi, Dimitrachi Beldiman, Pruncu, Botescu, Tacu, Razu, Cananău, Carp, Táutu, Bălșucă etc., ale căror nume doar prin documentele vremii mai pot fi cunoscute.

Asupra versurilor lui Conachi nu ne mai putem opri, desigur, ca să mai trăim emoții de natură estetică, ele conțin însă suficiente mărturii privitoare la mentalitatea clasei și epocii căreia aparținea, încît, fie și datorită numai acestei valori, istoria literară se cuvine să mai întîrzie și astăzi asupra poeziei lui.

Noi recunoaștem că mijloacele de exteriorizare sînt la Conachi tot pe atît de sărace pe cît îi era și simțirea, că poeziile-i impetuoase de cele mai multe ori, datorită temperamentului său dinamic, sînt lipsite, mai toate, de gingășie și discreție, că multe par de comandă, și totuși în noianul acesta de defecte găsim o evidentă preocupare, de a exprima în versuri, nu fără talent, cu mijloacele puține de atunci, și în limba romînească idei și sentimente.

O ultimă problemă este cea cu privire la faptul dacă Conachi a contribuit sau nu la formarea limbii romîne literare. În această privință se cere revizuită, credem, părerea care s-a impus oarecum, că întrucît opera lui Conachi a fost tipărită tîrziu, la 1856, cînd literatura romînească îi avea deja pe V. Alecsandri, C. Negruzzi, Al. Russo și alții ea n-a mai putut juca nici un rol în procesul discutat.

Trebuie să respingem mai întîi afirmația că opera lui Conachi este tipărită abia la 1856. Parțial ea a fost publicată și înainte de această dată ; poezia *Noroace, noroace* apare astfel, fără numele autorului, în *Noul Erotocrit* de la Sibiu, în 1837, poezia *Mă sfîrșăsc, amar mă doare* este publicată cu titlul *Dorul* în colecția *Din poeziile domnului logofăt I. Văcărescu*, București, 1848. Tot nesemnate apar unele poezii de ale lui Conachi în culegerea *Spitalul amo-*

1) Ion Bianu, *Costachi Conachi*, «Revista nouă», anul I, (1888), nr. 4, p. 132.

riului a lui A. Pann, București, 1850—1852. În sfîrșit, la 1851, într-o notă din «Zimbrul», V. Alecsandri menționează, fără numele traducătorului, două dintre traducerile lui Conachi, *Cercare de voroavă* și *Eloiza către Abeliard*, și tot aici, tot Alecsandri, publică paisprezece poezii nesemnate aparținînd lui Conachi.

În al doilea rînd, poeziile lui Conachi au circulat mult oral (prin lăutari în primul rînd) și chiar dacă au suferit pe această cale unele modificări, ba chiar mutilări, e greu de admis, din simplul fapt că autorul era necunoscut, că ele nu au influențat întru nimic pe contemporani și urmași. Mărturiile acestora resping oricum această ipoteză. V. Popp, de pildă, afirmă că „toți aceștia [Beldiman, Nicolai Dimachi] au feliurimi de poeme și mult frumoase și deosebit întru aceste *Crugul anului scris* de dumnealui Conachi“ [2]).

Nu putem, desigur, subscrie astăzi la entuziasmul lui Al. Papadopol-Calimah pentru poezia lui Conachi „Ce poezie, ce închipuiri și ce *limbă frumoasă* (s.n.) în toată această Scrisoare către Zulnia, care este, fără îndoială una dintre cele mai frumoase poezii romînești“ [4]), dar ceea ce e evident și semnificativ e faptul că Conachi a fost cunoscut apreciat și, implicit, imitat.

Mai important este faptul că V. Alecsandri găsise chiar la 1886 în Conachi un model. Într-o scrisoare din 18 februarie 1886 Alecsandri scrie: „Generația de astăzi trebuie să o mediteze, ca să se convingă de comorile limbii lui Conachi și de talentul său în arta poeziei. Scrisoarea către Zulnia este un cap d'operă de simțire, de idei înduioșitoare, de armonie, de frumuseți poetice și poate servi de model“.

Anonime, dar circulînd, circulînd mult, poeziile lui Conachi au influențat limba scrisă a vremii și de mai tîrziu, contribuind prin aceasta, poate în măsură mai mică decît alții, dar sigur totuși, la procesul de frămîntare a limbii romînești în scopul transformării ei în limbă literară.

ЯЗЫК ТВОРЧЕСТВА К. КОНАКИ

Краткое содержание

Произведения Конаки, впервые напечатанные в двух посмертных изданиях (первое в 1856 г., второе в 1887 г.), принадлежат периоду перехода от древней литературы к новой румынской литературе.

Исследование языковых, и, тем более, фонетических явлений в произведениях Конаки затрудняется тем, что они дошли до нас в рукописях, принадлежащих различиным копистам.

В статье автор ставит своей задачей восстановление языка Конаки, на основе внесенных им исправлений в рукопись 137, нескольких стихотворений написанных полностью поэтом, и в особенности на основе рукописи — автографа IV 26, представляющей собой перевод трёх глав философской поэмы ***Essay on Man***, Ал. Попе.

2) V. Popp, *Prefață la Prale*, după N. Iorga, Istoria literaturii romîne în sec. al XVIII-lea, vol. II, Buc., 1901, p. 495.

3) Al. Papadopol-Calimah, *Scrisoare despre Tecuci*, «Convorbiri literare», anul XIX, nr. 5, Buc., 1885.

Имея в виду частичное появление творчества Конаки ещё до 1956 г., широкое устное его распространение, а также высокую оценку современников и последователей, автор статьи указывает на значительный вклад Конаки в формировании румынского литературного языка.

LA LANGUE DANS L'OEUVRE DE C. CONACHI

Résumé

Parue en deux éditions posthumes, la première en 1856 et la seconde en 1877, l'oeuvre de C. Conachi appartient à la période de transition entre l'ancienne littérature roumaine et son époque moderne. Parce qu'elle nous a été transmise en manuscrit provenant de différets copistes, l'oeuvre reste difficile à analyser, notamment sous l'aspect phonétique.

Nous essayons dans cette étude de reconstituer l'aspect phonétique de l'oeuvre de Conachi appuyés sur les correctures opérées par le poète dans le manuscrit 137, sur quelques poésies écrites intégralement par lui même et spécialement sur le manuscrit autographe, IV—26, représentant la traduction de trois chapitres du poème philosophique *Essay on Man* par Al. Pope.

Nous tenons compte, ensuite, pour montrer la contribution de Conachi à la formation du roumain littéraire, de plusieurs faits, comme: l'apparition fragmentaire de l'oeuvre avant 1856, sa grande circulation orale, ainsi que l'appréciation des contemporains et de la postérité.